

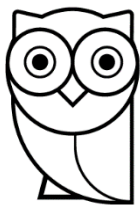
Undervisningsforløb:

Lokalhistoriske kildepakker – Nørrebro og Nordvest (Boligforhold og levevilkår)

Kildemateriale: Erindring nr. 988 – Harald Andersen (periode: 1905-1928), 1969

Uddrag af Harald Andersens pensionisterindring fra 1969, hvor han fortæller om sin tidlige barndom på Nørrebro, hvor hans bedstemor kommer til at være som en mor for ham.

Find den samlede erindring her: <https://kbharkiv.dk/permalink/post/18-20168>

KØBENHAVNS
STADSARKIV

Området, der omfatter det yderste Nørrebro, fik betegnelsen "Rabarberkvarteret", fordi gartnerne, før lejekaserne^{ne} blev opført, havde anvendt jorden til rabarberdyrkning.

I dette kvarter tilbragte jeg de første $9\frac{1}{2}$ år af min tilværelse. Jeg er født i året 1900. Min mor var ugift, og jeg var hendes førstefødte. Min mor fik yderligere 3 børn, 2 drenge og 1 pige, , hvoraf den yngste dreng blev sat i privat pleje, mens pigen, der var den sidst ankomne, blev bortadopteret straks efter fødslen.

(1)

Straks efter min fødsel blev jeg overladt til Bedstes omsorg. Bedste var betegnelsen for datidens mormor. Bedste var fra-skilt. Hun havde, som man kan kalde, været godt gift, men havde p. gr. a. mandens ^utoskab, ladet sig skille fra ham. Der havde været 4 børn i ægteskabet, 2 drenge og 2 piger. De 2 sønner var døde som voksne, og nu levede Bedste med sine 2 voksne døtre , hvoraf den ældste blev min mor, i lejligheden, Stefansgade 14 på Nørrebro.

(1)

Indtægterne var små, og fattigdommen satte sit præg på Rabarberkvarteret. Vi børn tænkte naturligvis ikke videre over dette forhold, vi voksede op midt i elendigheden, og fandt ikke anledning til, at filosofere over, at det kunne være anderledes. I de hjem hvor der - i modsætning til mit - var en far - havde man det ikke stort bedre rent økonomisk. Drikfældigheden var stor. Værtshuse og kelderbeværtninger fandtes i stort tal, slagsmål og skanderier hørte til dagens uorden. På lune sommeraftener, når vinduerne i lejekasernen stod åbne, blev man uvilkårlig vidne til mange huslige opgør, når fatter på lønningsdagen kom fuld hjem, og havde sat en væsentlig del af fortjenesten overstyr.

(2)

Mange fattige arbejderkvinder kan man - uden overdrivelse - kalde hverdagens heltinder. Døgnet rundt sled de for, at holde den værste nød fra døren. I tidlige morgentimer stod de med deres spånkurve foran bagerbutikkerne, for at købe gammelt brød til at mætte de mange sultne munde med. De stod i dybe, mørke kældre, hvor de ved skæret af en søvnig petroleumslampe, sled med storvasken ved brug af grøn sæbe, skurebørste og vaskebrædt. Mange koner gik ud og klarede storvasken for deres bedre stillede medsøstre. En sådan vaskedag, der normalt varede 10 - 12 timer, kunne indbringe en dagløn på 2 kr. - skriver to kroner -.

(2)

De mange børnefødsler og sliddet, der fulgte med, ældede tidligt Rabarberkvarterets kvinder.. Hygiejnen stod på et meget lavt niveau. Mange lejligheder var befængt med væggetøj og lopper. Mange børn havde hovedlus. I skolerne blev børnene med jævne mellemrum, af en sygeplejerske - en såkaldt "Lusemor"- eftersat i hovederne, og de børn, der fremviste de mindste tegn på de små dyrs tilstedeværelse, blev taget under behandling. Dødeligheden var stor. Særlig tuberkulosen krævede uhyggeligt mange ofre i de år.

(3)

Stefansgade var dengang kun anlagt fra Nørrebrogade til jernbanebommen ved den, forlængst nedlagte nordbanelinje, der havde station, hvor Nørrebrovænget nu er anlagt, desuden var der et trinbrædt ved Vedbækgade. Over banelinjen var der på Nørrebrogade, anlagt en høj træbro, til brug for travle fodgængere. Der foregik nemlig ofte langvarige rangeringer på dette sted, hvorfor bommene måtte være nede i længere tid ad gangen. På broen stod vi børn ofte, og lod os indhylde af dampen fra de rangerende lokomotiver, mens lange rækker af køretøjer utålmodigt ventede på, at bommene skulle hæve sig.

(3)

Teknikken var begyndt, at vinde indpas i datidens København. På mange af byens hovedstrøg var etableret elektriske sporvejslinier. Men i den Indre by klaredes trafikken endnu af hestetrukne omnibusser, og af, ikke at forglemme, den berømte "Høne", en lille enspændersporvogn, der klarede den kollektive trafik gennem Nørregade. På Jagtvej gik en toetagers Sporvogn, der havde endestation, henholdsvis på Nørrebro's rundel og på Frederiksberg rundel. På disse runddele skulle sporvognene vende ved hjælp af dæjleskiver, og vi små rabarberdrengene fandt det morsomt, at hjælpe funktionærerne med, at få sporvognen vendt.

(6)

I forsommeren 1908 blev min mor indlagt på Kommunehospitalet. Hun lå syg i 3 måneder, og en dag var Bedste taget afsted, for at besøge min mor. Min 3-år yngre halvbroder og jeg var alene i lejligheden, da det ringede på entredøren. Jeg gik ud, og åbnede døren, og udenfor stod en ung, uniformeret hospitalsportør med en seddel i hånden. Med et beklageligt smil forkyndte han: "Din mor er død". Jeg lukkede døren, og brød ud i en voldsom gråd. Min lille broder så forbavset på mig og spurgte, hvorfor jeg gråd. Jeg fik fremstammet: "Mor er død", men han var for lille til, at fatte, hvad dette betød.

(6)

På begravelsesdagen drog hele familien af sted bærende på kranse og blomsterbuketter, der forinden var modtaget i hjemmet. Min far havde sendt en stor flot krans. I sporvognen fyldte vi godt op. Vi var alle sørgeklædte. Damerne bar lange sorte slør, og alle bar sorte armbind. Højtideligheden foregik i Kommunehospitalets kapel. Der var flere kister. Nogle af dem stod åbne, og det gjorde et dybt indtryk på mig, at overvære de sorgendes gråd og jammer. Af højtideligheden husker jeg blot, at vi sang "Dejlig er jorden", hvorefter kisterne blev båret ud til de ventende rustvogne. Min mors kiste blev anbragt på en rustvogn, der var konstrueret som en lukket kasse, hvori - foruden kisten - også blomster og kranse blev lukket inde, afskåret fra nysgerrige blikke udefra. Kisten blev gravsat på Bispebjerg. Min mor blev kun 29 år.

(7)